

V knjižici je predstavljena podobarska družina Hrovat iz Domžal, ki je v treh generacijah rezbarjev v 20. stoletju izdelovala in obnavljala predvsem rezbarije in kipe nabožne vsebine. Hrovatova delavnica je izpolnjevala naročila v Domžalah in okolici, na Gorenjskem in tudi na Hrvaškem. Obravnavan je poklic rezbarja ter umetnostnozgodovinski pregled zbirke del s poudarkom na mojstru Karlu Hrovatu, začetniku rezbarske obrti v Domžalah. Zaradi pomanjkljive literature v pregledu ni navedenih vseh delavniških del, temveč so obravnavana predvsem najpomembnejša.

Viri in literatura

Bernik, Franc: *Zgodovina fare Domžale*, samozaložba, Kamnik 1923.

Bernik, Franc: *Zgodovina fare Domžale, Druga knjiga*, samozaložba, Groblje 1939.

Bogataj, Janez: *Ljudska umetnost in obrti*, Založba Domus, Ljubljana 1993, 148 – 150. Bogataj, Janez: *Mojstrovine Slovenije: Srečanja s sodobnimi rokodelci*, Založba Rokus, Ljubljana 1999, str. 40 – 42.

Celestin Mis, *Slovenski biografski leksikon 1925–1991*, elektronska izdaja, Ljubljana: SAZU, 2009 (<http://www.slovenska-biografija.si/>).

Enciklopedija Slovenije, 9. zvezek Plo-Ps (**Podobarska delavnica**), Mladinska knjiga, Ljubljana 1995, str. 19.

Franc Osole, *Slovenski biografski leksikon 1925–1991*, elektronska izdaja, Ljubljana: SAZU, 2009 (<http://www.slovenska-biografija.si/>).

Ivan Vrečar, *Slovenski biografski leksikon 1925–1991*, elektronska izdaja, Ljubljana: SAZU, 2009 (<http://www.slovenska-biografija.si/>).

Klemenc, Alenka: Umetnostnozgodovinski oris domžalske župnijske cerkve Marije Vnebovzete, v: *100 let Župnije Domžale* (ur. Blaž Otrin), Župnija Domžale, Domžale 2008, str. 111 – 136.

Markovčič, Maruška: Podobarska delavnica Andreja in Ivana Cesarja v Mozirju od 1853 do 1936, v: *Etnolog, Nova vrsta* (Ljubljana), Slovenski etnografski muzej, 1998, *letnik 8*, str. 131 – 150.

NŠAL, Župnijski arhiv Domžale, š. 20, Razni spisi, Cerkevni računi 1903–1935.

NŠAL, Župnijski arhiv Domžale, š. 13, Spisi, Krstni kamen.

Ravnikar, Tone, *Likovna skupina Petra Lobode*, str. 6 – 7, Likovna skupina pri ZKPO Domžale, Domžale 1974.

Stele, France: *Politični okraj Kamnik: Topografski opis*, Umetnostno-zgodovinsko društvo, Ljubljana 1922.

Stiplovšek, Miroslav dr.: *Razglasitev Domžal za trg 1925: Ob razstavi v počastitev 80 letnice*, Kulturni dom Franca Bernika Domžale, Domžale 2005.

Stražar, Stane: *Domžale, mesto pod Goričico*, Odbor pri Kulturnem društvu Miran Jarc, Škocjan pri Domžalah 1999, str. 123–178, 377–404.

Stražar, Stane: *Črni graben*, Odbor pri Kulturno-umetniškem društvu Janko Kersnik Lukovica, Lukovica 1985, str. 243–333.

Stražar, Stane: *Ob bregovih Bistrice: Od Rodice do Duplice in Radomlje z okolico*, Odbor pri Krajevni skupnosti Radomlje, Radomlje 1988, str. 187.

Stražar, Stane: *Župnija Dob skozi stoletja*, Odbor pri Krajevni skupnosti Dob, Dob 1996, str. 233.

Zasebni arhiv fotografij in pričevanja družinskih potomk Magde Brate, Valerije Hrovat Berce in Hilde Uršič.

Zahvala

Zahvaljujem se gospem Magdi Brate, Valeriji Hrovat Berce in Hildi Uršič za pomoč pri pridobivanju podatkov o družini Hrovat. Zahvala velja tudi celotni družini Hrovat za javno objavo fotografij ter vsem idejnim in finančnim podpornikom projekta *Domžalski umetniki v Menačenkovi domačiji*.

Katarina Rus Krušelj
PODOBARSKA DRUŽINA HROVAT IZ DOMŽAL

Izdal:

Kulturni dom Franca Bernika Domžale
Založil:

Kulturni dom Franca Bernika Domžale,
zanj Milan Marinič

Lektorirala: Vera Vojška

Opremil in likovno-tehnično uredil:

Roman Kos

Tisk: Jagraf, Trboje

Naklada: 250

Domžale, marec 2014

Publikacija je izšla z denarno pomočjo Občine Domžale, Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Domžale, in Krajevnih skupnosti Slavko Šlander Domžale, Vencelj Perko Domžale in Simon Jenko Domžale.

S knjižico predstavljamo ustvarjalce, ki so v preteklosti krojili kulturno zgodovino Domžal ter v njihovi dediščini še danes beležimo pomemben umetniški prispevek h kulturni podobi Domžal in okolice. Mnogi izmed njih še niso dobili priložnosti predstaviti svojega življenja in dela v individualni publikaciji, ki je hkrati nadgradnja samostojne razstave posameznega ustvarjalca v Menačenkovi domačiji v Domžalah. Dogodek in knjižica sta namenjena 19. aprilu - prazniku Občine Domžale.

PODOBARSKA DRUŽINA HROVAT IZ DOMŽAL

Katarina Rus Krušelj

Rezbarstvo na Slovenskem

Na domačih tleh ima rezbarska obrt večstoletno dediščino in je povezana z izdelavo rezljanih delov pohištva ter notranje opreme, bodisi za cerkvene, grajske, meščanske ali kmečke naročnike. Vrhunec rezbarstva na Slovenskem pomenijo t. i. zlati oltarji v 17. in 18. stoletju, ki so najlepši baročni spomeniki rezbarskega in pozlatarskega znanja. Vzporedno je v 18. in 19. stoletju svoj razcvet doživelo tudi domače samouško ter podobarsko rezbarstvo in pozlatarstvo, ki predstavlja temelj ljudske umetnosti. To je aktualno zlasti v 19. stoletju, kar moramo povezati s spremenjenimi ekonomskimi razmerami našega podeželja in njegovo potrebo po umetnostnih izdelkih. V tem obdobju se prekine kontinuiteta v številnih rezbarskih delavnicah, kjer je obrt prehajala z očeta na sina. Stari mojstri so namreč pomrli, ostali so le tisti, katerih znanje ni dosegalo prejšnje veličine te obrti. Tradicija baročnih delavnic, kjer so bili rezbarji specializirani za samo eno vrsto opravil, se je tako na začetku 20. stoletja, zaradi pomanjkanja naročil, umaknila posamezniku, ki je znal vse - zlatiti, rezbariti, polihromirati, kipariti in slikati.

Velik mejnik v razvoju rezbarske obrti predstavljata prva in druga svetovna vojna zaradi močnega upada naročil. Rezbarsko dediščino so po drugi svetovni vojni ohranjali redki posamezniki, saj se je ob zamenjavi sistema spremenil tudi odnos do te obrti. Delo posameznih rezbarjev je bilo namreč povezano predvsem z restavriranjem in posameznimi rezbarskimi naročili.

Remove Watermark Now

Poklic rezbarja nekoč

Že od nekdaj so rezbarji veljali za umetnike. V splošnem sta bila rezbarstvo in podobarstvo izredno spoštovana obrt. Podobarske delavnice imenujemo tiste delavnice, ki so od konca 18. stoletja do začetka 20. stoletja opravljale tako kiparska kot tudi slikarska dela. Med najvidnejšimi podobarji so bili Matija Tomec iz Šentvida pri Ljubljani, brata Štefan in Janez Šubic iz Škofje Loke, Franc Ksaver Zajec in Andrej Rovšek iz Ljubljane, Andrej in Ivan Cesar iz Mozirja, Janez Vurnik st. v Radovljici in drugi.

Sprva je bil uk rezbarskih spretnosti mogoč le v podobarskih delavnicah, kjer je imel glavno besedo mojster, sledili so mu pomočniki po kvaliteti, vrsto pa so zaključili vajenci. Ker je bila to obrt, ki je izpolnjevala predvsem cerkvena naročila, je od nekdaj veljala za ugledno in izredno donosno. V rezbarsko delavnico so prišli fantje takoj po končani osnovni šoli, v starosti 14 ali 15 let. Velikokrat so se za to obrt odločali sinovi rezbarjev, ki so nameravali prevzeti obrt. Le redko pa se je zgodilo, da so se ti fantje izučili v očetovi delavnici. Znanje so si večinoma nabirali v drugih delavnicah.

Po dogovoru z mojstrom je največkrat sledila poskusna doba enega ali dveh tednov. Vsakemu vajencu je mojster postopek izdelave izdelka pokazal samo enkrat. Sprva so mojstri vajencem zaupali le izdelavo majhnega potrošnega materiala. Vzporedno z ukom rezbarjenja je mojster vajence učil tudi risanja. Po kakšnem letu uka so večinoma vsi vajenci dobili v delo tudi zahtevnejše izdelke ter poleg rezbarjenja v delavnicah spoznavali les kot osnovni delovni material. Učili so se tudi modeliranja v glini, saj so bile glinene skulpture modeli za lesene kipe. Za mlade fante je bil uk pogosto zelo naporen, dokončali so ga le najbolj vztrajni.

Vajeniški uk je trajal štiri leta, sledili sta še dve leti pomočniške dobe, ki so jo izučeni rezbarji večinoma opravljali v delavnici, kjer so se izučili. Po zaključku dveh pomočniških let so delavnico pogosto zamen-

jali, s čimer so spremeniti navade in obogatiti svoje znanje. Takšno dodatno izpopolnjevanje je trajalo še nadaljnji dve ali tri leta, preden so dosegli takšno samostojnost, da so odprli svojo delavnico. Po odhodu iz delavnice so morali narediti tudi pomočniški izpit. Sprva ga je bilo mogoče opravljati le v Gradcu ali v Celovcu.

Remove Watermark Now

Podobarska delavnica Hrovat v Domžalah

Domžale so po zaslugi razvoja slamninarske industrije ob koncu 19. stoletja ter ob razglasitvi za trg leta 1925 postale močno središče različnih obrti in trgovine. Pomemben doprinos je bila od leta 1890 dalje železnica, ki je omogočila, da so Domžale postale prometno središče vse domžalske okolice. Tudi na cerkvenem področju se je od srede 19. stoletja beležil velik napredek Domžal, še posebej po osamosvojitvi župnije leta 1908.

V Zgodovini fare Domžale iz leta 1923 je Franc Bernik nazorno opisal obrti in trgovine v takratnem času. V kiparski obrti je naštel Karola Hrovata in Ivana Vrečarja (1887-1959), ki je največ delal za arhitekta Jožeta Plečnika. Oba sta živela v Spodnjih Domžalah, kjer je Karol Hrovat leta 1917 zgradil novo hišo in poleg nje rezbarsko delavnico. Nova večnadstropna hiša je sama zase govorila o pomembnem statusu obrtnega mojstra, ki je postal stalni »domači« rezbar cerkve na Go-

ričici. Preden se je uveljavil, je moral svoje delo ponujati in iskati naročila tudi preko oglasov v različnih časopisih. V Hrovatovi podobarski delavnici sta večšine rezbarske obrti poučevala Karol in kasneje sin Milan. Delavnica je bila opremljena z mizarškimi delovnimi miza-mi (»ponki«) in omaricami, kjer so bila spravljena dleta različnih veli-kosti in oblik ter drugo rezbarsko orodje. Na stenah so viseli leseni ter glineni modeli obrazov, rok, nog in draperije. To so bili vzorčni prim-eri izdelave, kjer so bile vidne posamezne faze in potek linij. Vajenci in pomočniki so prenašali razmerja in tako izdelovali šablonirane dele telesa. Običajno so za vsak svetniški kip izdelali nov model, zgodilo pa se je tudi, da so uporabili že narejenega. Obvezna oprema so bila stoja-la za izdelavo kipov, lahko pa so jih klesali kar na posebnih podstav-kih. V delavnici se je nahajala peč, ki je bila nujna za ustrezno »grundi-ranje« oz. pripravljanje podlage za zlatenje. Ta je zahtevala določeno toploto za hitro in enakomerno sušenje. Zaradi raztezanja lesa z ogre-vanjem nikoli niso smeli pretiravati.

Med drugimi je bil po letu 1908 pri Karlu Hrovatu vajenec Peter Loboda (1894-1952), priznani domžalski kipar, ter se pri njem tudi izučil. Tudi kipar Franc Ahčin (1919-1989) iz Domžal se je pri Hrovatih pred 1933 učil rezbarskega poklica in bil leta 1937 nekaj časa pri njih zaposlen.

Ko je v tridesetih letih nastopila splošna gospodarska kriza, so naročila za rezbarske delavnice močno upadla. Tudi v Hrovatovi podobarski delavnici so v tem času začeli posegati po drugih delih. Niso več toliko izdelovali novih izdelkov, temveč so popravljali stare. Mojster Hrovat je večkrat odhajal na Hrvaško, kjer je obnavljal cerkveno opremo na dalmatinskih otokih. Po drugi svetovni vojni restavriranje cerkvene opreme ni bilo dovolj za preživetje, zato so postopoma iskali tudi druge zaposlitve. Kljub množičnemu zapiranju obrtniških delavnic ter trgovin v Sloveniji ter v Domžalah je rezbarska zapuščina Karla Hrovata živela dalje v dveh naslednikih - najprej s sinom Milanom, okrog leta 1997 pa se je žal zaključila z vnukom Maksom.

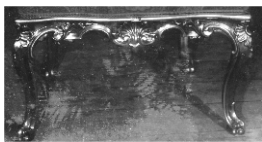
KAROL HROVAT (1875 – 1951)

žena Marija, otroci Milan, Slavka, Ela

Karol Hrovat (tudi Karel, Karl, Dragotin) se je rodil leta 1875 v Kamniku, kjer se je tudi učil pri izdelovalcu cerkvene opreme Francu Osoletu (1857-1907). V 19. stoletju sta v Kamniku delovali še dve podobarski delavnici – Ozbičeva in Tončičeva, vendar nobena od vseh treh ni dosegla umetniškega nivoja – predvsem na področju primernega ohranjanja baročnega cerkvene-ga okrasja. Med mnoga Osoletova dela štejejo oltarje v Volčjem potoku pri Kamniku (1879), v Šmarci (1884), v Podgorju pri Kamniku, v Trzinu, pri frančiškanih v Kamniku in v Loki pri Mengšu. V kolikšnem deležu je pri učiteljevem delu sodeloval Karol Hrovat, ni znano. Bil je tudi pomočnik pri Livanu v Gradcu. V Kamniku je sodeloval s kamniškima slikarjema, bratoma Antonom (1874-1954) in Maksom Koželjem (1883-1956). Slednji se je posvečal krajinarstvu in Karol naj bi izdelal marsikateri okvir za njegove slike.

V literaturi se Hrovatovo ime prvič pojavi v povezavi z Domžalami (Karol Hrovat iz Domžal) pri župnijski cerkvi Matere Božje na Brdu pri Lukovici. Tam je izdelal okvirje za križev pot po načrtu Celestina Misa, slike pa je naslikal Anton Koželj iz Kamnika leta 1901. V ohranjenem računu za cerkev na Goričici iz leta 1905 je podpisani Karl Hrovat, podobar in pozlatar, zapisal tudi kraj – Stob v Domžalah, zato lahko predvidevamo, da je Karol Hrovat z družino ta čas že živel v Domžalah. To je tudi čas aktivnega delovanja beneficiata Franca Bernika, ki se je že takoj po prihodu v Domžale, od leta 1903 dalje, trudil za ustanovitev samostojne župnije. Ena izmed prvih nalog je bila gradnja nove kapelice na Goričici ob župnijski cerkvi. Staro kapelico

so leta 1906 podrli. Načrt za sedanjost kapelico je naredil domačin tesarski mojster Franc Ravnikar. Sezidal jo je zidarski mojster Matevz Hočevar iz Trzina. Od prejšnje kapelice so ohranili samo lesen kip Marije Pomočnice Kristjanom s plaščem iz prve polovice 17. stoletja. Marijina podoba v rahli gotski S-liniji z razprostrtimi rokami razširja svoj varovalni plašč nad predstavniki različnih družbenih stanov. Kip, ki sodi med najstarejše umetnine na Goričici, je kipar Karol Hrovat očistil in na novo pobarval. Izdelal je tudi tron ter pobarval okna. O slavnostnem dogodku ob Marijinem prazniku, 15. avgusta 1906, so pisali tudi v časopisu Domoljub: »Ob pol 3. uri popoldne je preč. gospod (dekan Ivan Lavrenčič) ob asistenci šestih duhovnikov pred stanovanjem kiparja Karola Hrovata v Stobu blagoslovil starodavno, a po omenjenem kiparju sedaj popolnoma prenovljeno Marijino podobo. Pevci zapoje Marijino pesem, vrla domžalska godba zaigra, mladeniči Marijine družbe vzdignejo podobo ter jo v slovesni procesiji prenesejo na Goričico.«

Leta 1907 je homška cerkev Marijinega rojstva dobila nov križev pot, ki ga je izrezljala delavnica Ferdinarda Stuflesserja s Tirolskega. Reliefe vseh štirinajstih postaj je Karol Hrovat polihromiral in pozlatil po načrtu profesorja Celestina Misa ter izdelal renesančne okvirje. Ob ustanavljanju samostojne domžalske župnije, razglašena je bila 25. septembra 1908, je bila cerkev deležna mnogih obnov in krasitev. Nekaj od teh je izvedel tudi Karol Hrovat: leta 1906 je izdelal nov križ z mrtvaško glavo, leta 1907 je barval in pozlatil vrata, svetilke in svečnike, cerkvi pa je tudi podaril jaslice, ki so jih leta 1965 zamenjale nove. Leta 1908 je ob prvem sv. misijonu v novi fari izdelal misijonski križ. Ob ustanovitvi samostojne domžalske župnije je bil najlepši del nove cerkvene opreme krstni kamen po Bernikovem naročilu. Leta 1907 je podstavek izdelal kamnosek Alojz Vodnik iz Ljubljane, zgornji leseni del pa Karol Hrovat. Spodnji del ima obliko keliha iz sivega kamna z rožnatimi vložki, na kupoli z rastlinsko ornamentiko je upodobljen sv. Duh. Ob straneh je omarica okrašena z akantovim vitičjem in angelskimi glavnicami v medaljonih. Leto pozneje so dodali še kovano ograjo, ki je sedaj odstranjena. Danes je krstni kamen razdeljen:

spodnji del stoji levo ob oltarju, zgornji del pa je shranjen v južni kapeli. Pridobitev je imela simbolični pomen, kakor je beneficiat Bernik poudaril vernikom v pridigi na zahvalno nedeljo leta 1907, namreč krstni kamen je naznanjal, da se bliža ustanovitev fare. Pomembna je bila tudi Hrovatova prisotnost pri izdelavi, saj je delo izvedel kot domači podobar. V arhiviranih Bernikovih spisih se za izdelavo zgornjega dela krstnega kamna namreč nahaja tudi ponudba ljubljanskega podobarja Andreja Rovška ml.

V naslednjih desetletjih v domžalski cerkvi ni prišlo do bistvenih sprememb notranje cerkvene opreme, zato je v manjšem obsegu tudi Hrovatova naročniška povezava z beneficiatom Bernikom. Leta 1910 je izdelal kip Srca Jezusovega za kapelico v Depali vasi. Leta 1916 se njegovo ime omenja v povezavi s prenovo najstarejšega ohranjenega dela nekdanje opreme cerkve na Goričici - polihromirane kamnite plastike sedeče Marije z Jezuškom v naročju, ki je nameščena v posebni niši v severni kapeli. Kip je postal velika privlačnost cerkve, ko so ga po dolgem času rešili s podstrešja. Nekdaj je bila navada, da so starejše kipe oblačili v prava oblačila iz blaga in jih krasili z dodatki po modi časa. Plastika je predelana, spremenjen je izraz obrazov, pa tudi roke ne ustrezajo več nekdanji drži, medtem ko razporeditev in način gubanja draperije omogočata datacijo v čas okoli srede 15. stoletja. Alenka Klemenc v umetnostnozgodovinskem orisu cerkve v knjigi 100 let Župnije Domžale ocenjuje, da je neka nesrečna restavracija plastiko predelala po nazarenskemu okusu in mu odstranila oblačilo iz blaga. V zapisih v Bernikovi kroniki razberemo, da je bil kip oblečen vse do prenove, ki jo je opravil lokalni podobar Karel Hrovat.

Tudi ostala Hrovatova izvedbena ali obnovitvena dela so verjetno nastala priložnostno ob pomembnih cerkvenih slavnostih, ki so se v tem času izvajale v cerkvi. Tako je leta 1920 izdelal nov okvir za sliko. Ne ve se za katero, verjetno pa je bilo delo opravljeno zaradi sv. misijona. Prav tako sta bila ob velikonočnem prazniku in sv. birmi leta 1921 renovirana omara in klečalnik, barval in lakiral pa se je tudi kor. Leta

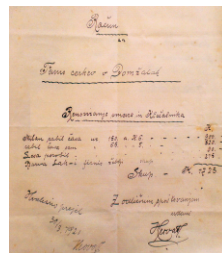
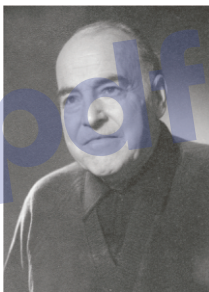

1922 je bil za cerkev izdelan nov križ. Domžalska cerkev je s povečanjem prezbiterja po načrtih ljubljanskega arhitekta Ivana Pengova, Plečnikovega učenca, v letu 1938 dobila tudi novo slikarsko opremo. Realizacijo le-te so zaupali bratu, slikarju Slavku Pengovu. Karol Hrovat je za njegovo oltarno sliko Marijinega Vnebovzeta na novem glavnem oltarju izrezljal in pozlatal okvir. Ta čas je bil poleg arhitekta Ivana Pengova in domačega mizarja Alojzija Urbanija med stalnimi sodelavci domžalske župnije tudi podobar Karol Hrovat in za njim sin Milan Hrovat.

MILAN HROVAT (1902 – 1971)

žena Pavla, otrok Maks

Milan Hrovat se je leta 1902 verjetno rodil v Domžalah. Rezbarskega poklica se je izučil v očetovi delavnici. Podatki o njegovem nadaljnjem uku niso znani. Znano pa je, da sta se nekaterih naročil lotila v paru. V ohranjenem računu za cerkev na Goričici iz leta 1921 je zapisano, da sta za renoviranje omare in klečalnika porabila 215 ur (Milan 150 in Karol 65 ur). Do leta 1949, ko je podobar Milan Hrovat iz Domžal izdelal nov kip mrtvega Jezusa za božji grob v Župnijski cerkvi v Domžalah, ni znanih podatkov o njegovem izvajanju naročil. Verjetno je deloval izven domačega kraja ter največ za privatne naročnike. Tako je v 50-tih letih izdelal maske za predstavo Cankarjevega Kralja na Betajnovi v režiji Franceta Lazarja, ki si je zamislil tudi sceno. Verjetno pa je njegova tudi obnova baročnega tabernaklja v cerkvi sv. Kancijana v Škocjanu leta 1958, čeprav v literaturi zasledimo očetovo ime Dragotin Hrovat, ki pa je bil takrat že pokojni. V 60-tih letih sta s sinom Maksom restavrirala kapelico na Goričici ob domžalski cerkvi.

Remove Watermark Now

MAKS HROVAT (1932 – 2005)

žena Ana, otroci Rozalija, Magda, Valerija

Maks Hrovat je bil rojen v Domžalah. Izučil se je v rezbarski delavnici svojega dedka in očeta. Podatki o njegovem nadaljnjem uku niso znani. Kot rezbar in pozlatar v drugi polovici 20. stoletja zaradi upada naročil ni uspel preživeti, zato je imel dva poklica - bil je tudi električar, zaposlen pri Komunali Domžale. Z rezbarjenjem se je ukvarjal priložnostno, največ je obnavljal cerkveno opremo v Domžalah in okolici, med drugim tudi v Zgornjih Gorjah pri Bledu, ter

izpolnjeval privatna naročila. Eno največjih naročil je bilo restavriranje opreme rezidence za Josipa Broza Tita na Brdu pri Kranju (stoli, okvirji, klavir, sedežne garniture, vratni okvirji, lestenci, svečniki) v 70-tih letih prejšnjega stoletja. Eden njegovih zadnjih projektov naj bi bilo sodelovanje pri postavitvi novega kipa sv. Jožefa z Jezuščkom na pročelju Kulturnega doma Franca Bernika v Domžalah, ki ga je tja prvotno dal postaviti beneficiat Franc Bernik leta 1910, nato pa je bil ob obnovi doma leta 1998 zopet postavljen kot nov kip iz steklobetona.

Sklepne besede

Kot sinteza rokodelskega in umetniškega ustvarjanja je rezbarski poklic nekoč imel veljavno mesto med umetnostnimi obrtni na slovenskih tleh. Poleg obvladovanja klasičnega ročnega rezbarstva je med rezbarsko podobarsko specializirano delo sodilo obvladovanje polihromacij, pozlat, patiniranja in drugih tehnoloških ter izraznih posebnosti. Slednje so bile največkrat podrejene naročnikovim željam in modi posameznega obdobja, zato v mnogih podobarskih delavnicah sledimo upadu kvalitetnega in povečanju neustrezno restavriranega

del. Pravzaprav je bila v preteklosti meja med umetniškim in obrtnim ustvarjanjem težko določljiva, kajti oba poklica sta bila združena v eni osebi. Šele doba specializacije v prvi polovici 19. stoletja na Obrtni šoli v Ljubljani ter poveljna ustanovitve Akademije upodabljaljočih umetnosti v Ljubljani je izvedla ločitev obeh strok.

Danes rezbarstvo uvrščamo med umetne obrti. Sodobne tehnologije rezbarjem omogočajo preprosto kopiranje originalnih umetnin, zato največje mojstrstvo še vedno predstavlja obvladovanje klasičnih načinov ročnega rezljanja v les, ustreznih poslikav ter pozlat. Te so zagotovo obvladovali v mnogih večjih in manjših podobarskih delavnicah na Slovenskem. Med njimi tudi Hrovatovi rezbarji, ki jim je v treh generacijah uspelo prenašati znanje rezbarjenja vse do konca 20. stoletja. Upamo lahko le, da bo spomin na njihovo delavniško izročilo živel še dlje, morda v odkupljeni zbirki, s pripadajočimi, zanimivimi zgodbami iz domžalske obrtniške dediščine, ki sem jih odkrivala tudi v pričujoči knjižici.

¹ V odkupljeni Hrovatovi zbirki so tudi načrti različne cerkvene opreme Celestina Miša (1863-1918), profesorja na ljubljanski obrtni šoli. Bil je risar in modeler, rojen na Češkem. Prizadeval se je za osamosvojitve domače umetne obrti s tem, da je izdeloval načrte za razne umetnoobrtne predmete cerkvenega značaja.

² Tudi Franc Bernik v prvi knjigi Zgodovina fare Domžale ga leta 1906 omenja kot Karola Hrovata, podobarja iz Stoba, hišna številka 24 (prim. Bernik Franc: *Zgodovina fare Domžale*, samozaložba, Kamnik 1923, str. 100).

³ *Domoljub: Slovenskemu ljudstvu v poduk in zabavo* (30. 08.1906), letnik 19, številka 35, M. Kolar Ljubljana, str. 35.

⁴ Hrovatovo zbirko so leta 2007 odkupile domžalske krajevne skupnosti Slavko Šlander, Vencelj Perko in Simon Jenko z namenom ohranitve in predstavitve le-te v okviru domžalske kulturne dediščine.